

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ ՈՒՐԲԱԹ 27 ԱՊՐԻԼԻ 1851

ԹԻՒ 388

ԶՄԻՌՆԻՒՄ, 27 Ապրիլ:

Հատ անգամ գրուցած և հրատարակած էմբ
Արշալուստ միջոցառ թէ, միաբանասեր բարեմիտ
ընկերութիւնները մեծամեծ նպատակներ կրնան ը-
նել մեր համագլխի ժողովրդեան յառաջդիմու-
թեանը ըստ ամենայն մասին: Այս ընկերութիւն-
ները անտարակոյս տկար կըլլան ի սկզբան, իրենց
դէմ դրած նպատակին հասնելու համար նեղու-
թիւններ կըլինեն, զանազան դժուարութեանց
կըպատահին. շատ անգամ քայքայիտ առնելու
ժամանակը նորահաս տղի մը պէս կի յնան, նորէն
ոտքի ելելու մեծ դժուարութիւն կըքաշեն.
բայց վերջապէս կամ մէկու մը օգնութեամբ,
կամ իրենց բնական վերջին շնչը ի գործ դնելով
կըվերականգնին, կըզօրանան և կը յառաջանան:
Այսին ժամանակի և յարատեւութեան խնդիրներ
են, ուստի երբոր կըտեսնեմք թէ, ազգին մէջ
հաստատուած ընկերութիւնները ամէնքն ալ
միշտ բարեկարգութեամբ չեն կառավարուիր,
միշտ միեւնոյն յառաջդիմութեամբ չեն բաւեր,
յուսահատելու չեն երբէք, այլ ընդհակառակն
ակնկալութիւններ ժամանակին և ընդհանուր
ազգին ուսումնասիրական ջանքից վրայ գնելով,
համբերութեամբ սպասելու է, ձեռքերնէս եկած
օգնականութիւնը մատուցանելով նոյն բարե-
նպատակ ընկերութեանց:

Այնչափ ամէն ընկերութիւնները չեն կրնար
յաջողութեամբ յառաջանալ, և երբեմն կըպա-
տահի որ ընդհանուր ազգին մեծագոյն մասին
վստահութիւնը և համակրութիւնը ստացող ըն-
կերութիւն մը իւր առաջի կանոնադրութեանց
մէջ անարժան և ազդարարութեան դէմ փոփո-
խութիւններ ընելով՝ նոյն համակրութիւնը կը
կորսնցնեն: Թէպէտ ցաւալի են այսպիսի
դէպքերը, բայց զարմանալի չեն: Սիւս կողմանէ
կրնայ պատահիլ որ ուրիշ ընկերութիւն մը՝ որուն
վրայ մեծ ակնկալութիւն մը չունի ազգը, օրըստ
օրէ յառաջանայ, զարգանայ և ի ժամանակին
մեծագույն նպատաստանոյց ըլլայ ընդհանուր
ազգին բարեկրթութեանը:

Այս խորհրդածութիւնները ընելու պտտածու-
տուաւ մեզ Փարիզի Արարչական Ընկերութեան մէկ

նամակը, զոր անցեալ շաբթու ընկալաք. և ու-
րուն մէջ ընկերութեան հաշիւները գրուած են:

Այս բարենպաստ ուսումնասիրական ընկե-
րութիւնը, որուն յայտարարութիւնը Արշալուստ
366երորդ թերթին մէջ արդէն հրատարակած
էմբ, 1849ին հաստատուեցաւ ի Փարիզ, և մինչև
ցայսօր կըշարունակուի ամէն կերպ բարեկարգու-
թեամբ և յաջողութեամբ:

Սինչև ներկայ տարւոյս մարտի 31՝ Արարչական
Ընկերութեան ունեցած մայր գրամոյն գումարը
1397 ֆրանք 45 ստակ է: Այս գումարէն 950
ֆրանքը Վաղդիոյ խնայութեան գանձատուելը
գրուած է տոկոսով, և մնացեալ 447 ֆրանք 45
ստակը առնելիք են ի բաժնորդաց: Յիշեալ
ընկերութիւնը 47 հայապիւր բաժնետիր ունեցաւ
մինչև ցայսօր. որոցմէ 31 հոգին Փարիզ կըգնա-
նուին և մնացեալները ի Կոստանդնուպօլիս:

Արարչական Ընկերութիւնը ամէն տարի ապրիլ
ամսոյն մէջ ժողովքով կընտրէ իւր նախագահը,
իւր գանձապետը և իւր ատենադպիրը. ուստի
այս տարւոյն ընտրուածները ասոնք են, պարոն
Գեորգ Թագուրեան՝ ատենապետ կամ նախա-
գահ, պարոն Տիգրան Արամեան՝ գանձապետ,
և պարոն Գ. Ն. Սողեան՝ ատենադպիր:

Այս առթիւ արժան կըհամարեմք, Արարչական
Ընկերութեան քանի մը գլխաւոր պայմանները յի-
շատակել այս տեղս, ինչպէս իւր յայտարարութե-
ան մէջ նշանակուած է:

«Արարչական Ընկերութեան նպատակն է Հայ
ազգին յառաջդիմութեան և պիտոյից ծառայել,
անոր կարօտութեանց մէկուն հասնիլ. Այս
ընկերութիւնը կըծնական և բաղադրական նպա-
տակ բնաւ չդիտի ունենայ.

Սիւ հայաբնակ քաղաքը՝ որ մեծագոյն մաս մը
կըկազմուի Արարչական Ընկերութեան անդամներու,
հոն կըլիտադրուի խորհրդարանը, որ կընտրէ
իրեն նախագահ մը, ատենադպիր մը, և գան-
ձապետ մը և անկից վերջը նոյն խորհրդարանը
կորոշէ իրեն գործակալ մը ի Փարիզ, ինչպէս ու-
րիշ քաղաքներ:

«Ընկերութեան ստրկին երաջանութիւն և պա-
տասխանատու գանձապետին պէս՝ նախագահն
ալ և ատենադպիրն ալ:

«Ընկերագրութեան գինը՝ 10 դուռուշէ, ամ-
սական մէկ բաժինը 5 դուռուշէ: Ընկերութեան
անդամ մը որ հրաժարի ընկերութենէն, չկրնար
պահանջել իւր ստակը:

«Գանձապետը և գործակալը ամէն անգամ
որ ստակ կառնեն՝ պարտքեւան են մուրհակ մը տա-
լու ընկերութեան կնքով և իրենց ստորագրութե-
ան անդամոցը, որ բաժնիւններին կըվճարեն»:

Օրմանեան տէրութեան (Թագաւթի Ս. Կալէ լըա-
գրոյն մէջ հետեւեալ յօդուածը կըկարդամք՝ զոր
Ժողովքը Վոյեյսիսիւնիւն ալ հրատարակած է:

Մարտի 1էն սկսեալ 1267, եթէ սեղանաւոր
մը ինչևիցէ գումարի համար պարտական ըլլալով
կայսերական գանձուն, սահմանաւ պայմանաժա-
մէն տար օր ետքը կըվճարէ իւր պարտքը, թէ
բոլոր մէկ տեղ և թէ բանի մը անգամին, մի-
տաղեայ գրամով կամ գրամաթղթով (գայմէ), այն
սեղանաւորին տոկոս պահանջուելու չէ այս յա-
պտորման համար: Սակայն եթէ տար օրը լրմըն
նախէն ետե՛ չկրցաւ հատուցանել իւր պարտքը,
յայնժամ պիտի պարտաւորի իւրաքանչիւր քսա-
կին այսինքն 500 դրշէն համար 500 ստակ, այս
ինքն 4 դրշէն 6 փարա 2 ստակ ամսական տոկոս
վճարել կայսերական գանձուն առաջի ամսուան
համար, իսկ երկրորդ ամսոյն համար 1000 ստակ.
այսինքն 8 դրշէն 13 փարա 1 ստակ: Բայց այս
շնորհուած երկու ամիս պայմանաժամը անցնելէն
ետե՛ եթէ չկրցաւ կատարելապէս վճարել իւր
բոլոր պարտքը, յայնժամ այս սեղանաւորը, ով
որ կուզէ ըլլայ, առանց խտրութիւն մը ընելու,
մնանկացեալ պիտի համարուի, և կայսերական
գանձուն դրամը պահպանելու համար՝ եկամտից
պաշտօնեան այնուհետեւ պատիւ պիտի չունի
սեղանաւորին ստորագրութեանը: Բաց յայտանէ
անոր գրատուել պիտի գոյցուի և իւր նստած
տունէն ի դատ, ածուրդը (մէզաթը) պիտի ծախ-
ուին անոր ամէն ինչքը, որ իւր անուամբ են,
նմանապէս իւր ազգականաց անուամբ եղած ինչ-
քը, երբոր կըհաստատուին թէ գաղտագողի ա-
նոնց վրայ անցեր են: Այս փառաւորները
նեղեմ յառաջ եկած դրամը, այլև ողջ առնելիքը
այս սեղանաւորին՝ կայսերական գանձուն ունե-

ՔԱՂԱՔԱՔԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՎԻԵ ԵՂՈՎԱՐԱՍԻ

ՏՈՒՆԱԼ Ի ԶԱՓՍ ՈՏԻՑ

Արժանապատիւ Արքեպիսկոպոս Սիմեոնեանց,
Ժափաթի սրբոյ Կաթողիկոս Լըֆաճի:

ԽՈՏԱՐԱՐ ԵՒ ԸՈՒՆ

Յաճախ վնասուց աշխարհի

Յոր յաճիցի այր զգոն,

Իւր ընթացի ի կենցաղ

Կիւն առցէ և կանոն:

Հրեն անթի ցանգ հսկեալ

Միջոց ետես խոհարան:

Ընթան ի ներքս միտցաւ

Օ երկիւղ թողեալ անձնական:

Ընթալ անտի՛ և սրացաւ

Օ սիրտն կովու ի բերան,

Երբ խոհարարն անդգնը

Կայր զգաղէր յայլ ինչ բան:

Դարձաւ ետես զարագործն

Թէ զսիրտն առեալ և փախէր,

«Դու զիս այսօր անգամ»

Դիւրաւ, ասէ խաբեցեր,

Բայց ոչ յինէն տեսցես այլ

Բեզ յողորմել կերակուր:

Ոչ թէ զիմ սիրտ առեր դու,

Այլ ինձ յաւէտ սիրտ ետուր:

Օ մարդ ի կեանս փորձ առնեն

Չափորդութիւն և կորուստ,

Յամէն վնասուց լեալ զգըշ

Օգալ անձին յանկարծուստ»:

ՆԱՍԱՍՏԱԿ ԵՒ ԳՈՐՏԻ

Յոր վիշտ յառց անցի մարդ

Չէ՛ պարպ անոյս կրնիլ:

Այլ իւր յինէն անկալի

Այն իւր յանցի միտքիւն:

Սիւ՛ ոչ անոյս

Ի կենցաղս

Լընցէ վիշտ:

Ի նապաստակը յուսահատ

Կուտեալք յամէն ի վայրաց,

Օ իւրեանց տոհմին խղճութիւն

Քան զամէն ազգ գազանաց

Քան կատու հէգ

Միշտ սրտաբեկ:

Ընթան, արծուին և բազէ

Ինչ ալք անհաշտ թնամի:

Յորոց վրանգ մօտաւորուտ

Սիրտ երկչոտին գերանի

Յահուդողի

Յամենայնի:

Եկայք, ասեն, միանգամ

Բարձրեք յերկրէս ապազէն,

Քան դողահար թնամիք

Օ մեզ անդուլ վատնեցին,

Տարվ մահուն

Մագորոյն:

Ապա համուռ կենսալիք

Ի խեղդ ի ջուր զիմեցին:

Չե ընկին յեզր ի մուխ

Գորտը սրտաբախ առ ահին

Փախուստ առին

Ի խոր ջրին:

Յայնժամ որ ծերն՝ յայն կետին

«Ընկերք, ձայնեաց, չերկնիք»

Դեռ գտունին յաջարհի

Քան զմեզ երկչոտ կենդանիք:

Օն զմեր նախկի

Դարձցուք տեղի:

ցած պարտուցը հաշուին պիտի անցնին :

«Աստի այսուհետև իւրաքանչիւր սեղանաւոր՝ որ ինչևիցէ գումարի համար պարտական ըլլալով կայսերական գանձուն, համագեալ է որ պիտի չկրնայ ի պայմանաժամուն վճարել իւր պարտքը, պէտք է փութալ Բարձրագոյն Վրան ծանուցաւ ներ աղերսագրով մը, որուն մէջ մանրամասնաբար իւր ամէն պատճառները պիտի նշանակէ, և յայնժամ նոյն սեղանաւորին գործը եկամտից պաշտօնատանը պիտի յանձնուի. ուր յանձնարարական ժողով մը կազմուելով զանազան գործակալներէ և երևելի սեղանաւորներէ, պիտի բնէ մանրախոյզ հետազոտութեամբ այս գործը և յայտարարական թղթով մը պիտի ծանուցանէ Բարձրագոյն Վրանը, 5-10 կամ առ առաւել 30 օրին՝ և այս յայտարարական թղթին մէջ պիտի բացատրուի թէ յիշեալ սեղանաւորը սնանկութեան վիճակի մէջ է. և թէ այս պարագային մէջ կը գտնուի, վերոյշեալ միջոցները ի գործ պիտի դրուին անոր դէմ, իսկ եթէ միայն ներութեան մէջ ըլլալը հաստատուի նէ, յայնժամ գործը երկար չքշելու համար, պայմանաժամ մը (վստէ) պիտի տրուի, որուն ամէնէն երկաթը չորս ամիս պիտի ըլլայ, բայց ի 71 օրէն, որ պիտի տրուի, եթէ արժան համարուի, սեղանաւորին առնելիք ունեցած տեղուանց հեռաւորութեանը նայելով, բայց եթէ այս նոր պայմանաժամը ըմբռնալէն ետև տակաւին չկրնար վճարել կայսերական գանձուն ունեցած պարտքը, յայնժամ այս սեղանաւորին դէմ ի գործ պիտի դրուի այն միջոցները որ սնանկացեալ մը համար սահմանեալ են :

Վերոյիշեալ կարգադրութիւնները իբրև օրէնք ի գործ պիտի դրուին ոչ միայն սեղանաւորաց դէմ, այլև անոնցմէ ծախաւ ծախու առնողաց դէմ, որոնք պարտ ունին յիշեալ սեղանաւորաց և չեն ուզեր կամ չեն կրնար վճարել :

Կառավարութեան եկամուտը ի վարձու առնողներէն մէկը (մուքաթաճը), կամ սեղանաւոր մը սնանկութեան վիճակին մէջ գտնուելով, եթէ մեծագին տուն մը ունի, թէև ինքը անոր մէջ բնակած ըլլայ, պիտի ծախուի իւր պարտքը վճարելու համար : Սակայն ծախուած տանը դրամէն քիչ մը ստակ պիտի պահուի, որպէսզի այն սեղանաւորին կամ ծախաւ առնողին վիճակին համեմատ ուրիշ աժանագին տուն մը ծախու առնուի :

Պերզամայէն ապրիլի 11 ամսաթուով կըզբեն, «Նրաշուութիւնը (գուրագը) կերելի թէ մեծ փնաս պիտի պատճառէ այս կողման զանազան հնձոցը : Վստէ մը ի վեր է որ անձրև չեկաւ, խոտերը և բոյսերը ըստ մեծի մասին սկսան թաւալիլ, ուստի երկրագործները սաստիկ տրտմութեան մէջ են : Մի քանի օրէնքներէն ի վատ, մարախները անհամար թուով և աւազի պէս

սկսան երեւիլ Պերզամայի, Մազմանտի և Չան տարքի գաւառաց մէջ, և ամէն տեսակ բոյսերը կապակոնեն, կըլափեն : Եթէ կառավարութեան կողմէն բարեխնամ կարգադրութիւն մը չըլլայ այս փնասակար թեւաւոր միջոցները ժողովելու կամ մեղքները, հունձերը քիչ ժամանակուան մէջ բոլորովին պիտի ջնջուին :

«Պերզամայի գաւառին մէջ կեանքը Վերջիւ ըստած աւանը երկու զէյպէ կերթան : Մի քանի Յոյն բնակիչները ի սկզբան կըլարէն գանձը և կերակուր ալ կուտան, սակայն զէյպէները ուտել խմելէն ետև կըսեն թէ եկեղեցի նիգ պիտի կողպուեն, բացէք զայն : Մի քանի ջոյիս յիշեալ գաւառին կուսակալ վսեմափալ Սէհմէտ պէյին լուր կըտրուի, որ անմիջապէս բուսական զօրք հասցնելով այնտեղ, զէյպէներուն հետ կըպատերազմին : Առաջին մէջ երկու զէյպէն ալ կըմեռնին, առանց փնաս մը պատահելու կուսակալին մարդոցը :

«Քրքէն երկու ժամ հեռու Նիւրիւբ ըստած վրանաբնակ ցեղերուն վրանը (չատը) չորս զէյպէ կերթան հետեւին կին մը ունեւալով : Քրքի կառավարիչ մեծաշուք Սամայիլ աղան խմանալով որ այս զէյպէները Սամայիլ և Քրքաղաճի պագալը պաշտող վաճառականները կողպուողներն են, անմիջապէս բաւական զօրք կըսրկէ յիշեալ վրանը, որ զէյպէները ձեռք ձգեն, ուստի երկու կողմէն կուր սաստկանալով զէյպէներէն երկու հոգին կըմեռնի, միւս երկուքը որոցմէ մէկը վերաւորեալ, կըլախցին կինը հետեւին առնելով, իսկ Սամայիլ աղային կողմէն եկած մարդիկներէն 3 հոգի կըմեռնին :

«Պերզամայի մէջ Յունաց նոր շինած սուրբ Երտուածածնի եկեղեցին գողեր մտնելով այս օրերս, տասը հազար զուռուշէ արժողութեամբ արծաթեայ անօթներ վերցուցեր են :

«Վրաշուութիւնը (գուրագը) մէկ կողմէն, և անթիւ անհամար մարախաց բազմութիւնը միւս կողմէն՝ նահանգիս երկրագործները և գրեթէ ամէն բնակիչները յուսահատական տրտմութեան մէջ ձգեցին : Վրաքիս մահմետական կարգաշրջները և օրինականները ժողովք ենելով որոշեցին թէ այս հարուածը Երտուայ պատիժն է, զոր մարդիկ բարկացուցած են իրենց չարագործութիւններով : Վ անորոյ բոլոր մահմետական ժողովուրդը խուռն բազմութեամբ երեք օր շուրունակ դաշուր ելելով հրապարակական աղօթքներ ըրին Վերին Միաբնակութեան գլխավորներ հայցելու համար : Միւս մասնաւորի միջոցաւ հրատարակեց և որ տարածները, անիրաւիները, արբեցողները և դրամով նարտ խաղացողները ետ քաշուին այս օրինակ չարագործութիւններէ, ապա թէ ոչ պիտի պատժուին : Եւ իրօք քանի մը հայհոյիչ և արբեցող մահմետականներ, քանի մը անգամ խրատուելէն ետև՝ չըզգաստանալով,

կառավարութիւնը ձեռք անցուց զանոնք և արժանաւոր կերպիւ պատժուեցան :

Յոյները ևս թափօրի ելան իրենց հոգևորականօքը, և մինչև Վրչ Գոյալը ըստած տեղը գողին՝ բարեմաղթական օրհնութիւններ ընելով աւել Երտուայ, որ անձրև տայ :

— Եթէ միջին ապրիլի 17ին կըզբեն :

«Ինչպէս անցեալ տարի, նմանապէս այս տարի ալ անհամար բազմութիւն մարախաց յարձակեցան մեր գաղտնիքները, որոնք խիստ մեծ փնաս պիտի պատճառէին այս կողման հնձոցը, եթէ քաղաքիս կառավարիչ վսեմափալ Սամայիլ Օստէն չփութար հարկաւոր միջոցները ի գործ դնելու այս հարուածին առաջը առնելու համար : Յիշեալ բարեխնամ կառավարչին հրամանաւ ամէն երեքշաբթի օր բոլոր քաղաքացիները՝ ինչ ազգ կուգէ թող ըլլայ, նմանապէս չըջակայ գիւղերից բնակիչները գաղտնիքը ելելով կըժողվեն և կըմեղքներն այս փնասակար կենդանիները : Մի քանի Վերին Սեմութեան բաղձանացը համեմատ չյառաջանալով, որոշեց որպէսզի իւրաքանչիւր գերդաստան քանակութիւն մը մարախաց ժողովք և բերէ իրեն, և որոց կշիւր 10 օխայէն պակաս պիտի չըլլայ : Մի կարգադրութիւնը երեք օրէ ի վեր յաջողութեամբ ի գործ կըզբուի, ուստի հատարաւորէն կըյուսացուի թէ մարախները մեծ փնաս մը պիտի չկրնան ընել այս տարի : Սակայն անձրևաց պակասութեան համար ուրիշ ձար մը չունիմք, բայց միայն ջերմեւանդ աղօթքիւր Երտուայ ողորմութեանը ապաւինել և աւարտ անհուն գլխութիւնը հայցել :

Երաբայ նախընթաց թերթին մէջ Յունաստանի աւաղակութեանց վրայօք խօսելով, թանկ պրոֆեսոր Ս. Ս. Ս. օրոգրի մէկ յօդուածը յառաջ բերինք : Երտուայի լիքի անտուն ուրիշ յունները լրագրի մը խորհրդածութիւնները այս գրք բաղդ վիճակին վրայօք :

«Յունաստանի մէջ թագաւորութիւնը հաստատուելէն ի վեր, ժամանակ մը չեղաւ որ աւաղակութիւնը այս օրինակ սոսկալի կերպիւ յառաջանայ : Վրեթէ ամէն օր նոր եղեւնագործութիւններ կըծանուցանեն մեզ մէկմէկէ աւելի յանդուգն և աւելի անդուգն : . . . Վայց աւաղակութիւնը ընդարձակեցաւ մենչև մայրաքաղաքիս մօտ եղած նահանգները, և շատերը կըսեն թէ կառավարութիւնը յատուկ դիմամբ մը աչք կըդրէ այս եղեւնագործութեանց վրայ, որպէսզի աւելի դիւրութեամբ կարող ըլլայ ջնջելու զանհամարութիւնը (բոսութիւն) : Մի կատարածանաց մեծապէս հաստատութիւն կուտայ պատերազմի պաշտօնէին ընթացքը, որ մայրաքաղաքի մէջ բազմութիւն պահապան զօրք կըգումարէ, առանց հաճելու խորհուրդ հարցնել այս գնդայն հրամանատարին, ընդդէմ տնօրէնութեց կանոնադրութեանց . . .

ԲՈՒ ԵՒ ԳԻՇԵՐԱԿԱՒ
Սարգս անդրոյ ի կէտադման
Հաքէ և անէլիւր քիւրան,
Մշտնա վճիւր զայս խնայողան
Եւ ի պագաճ իսկական,
Օ՛ր անհեղինակ անկեղծ
Ի գալ Երկրի փոքր յանայ,
Եւ երբ յարիւսն ընդարձանան,
Օգոյն լափէն ըզնայն :

Յորայս անկեալ բուն հիգամայն
Ի վանդակին կայր անել,
Օր յարկ նմա կերտեաց հաւորո
Հաղթեալ ի դաշտն անընդել,
Եւ երկրի զին արտասուութիւն
Վիշերն ի բուն մահճը երգէր,
Եւ միտքի զիւր դառն վիճակ . . .
Եւ յոր ողբաձայն հաւաքէր,
Իսկ որ չըլի գիշերահաւ
Յերգոց ձայնին ընդոստոյն,
Սերճ առ բուն կաց սիգաճեմ
Խորխոս ի նա, և ուռնոյն,
«Հիմ գիշերի յերգս ի սոքիչ
Երբ օգայինք ննջն մունջ :

Կաս թեւորկես ինք զաչացուր
Յերեկ լուս բո միմունջ :
Բուն ետ նմին զայս ինչ հակիրճ,
«Չեմ անխորհուրդ երգաբան,
Յայս բանտ արկայ, յոր տեսանես,
Եւ երգելի ի տունջեան :
«Միտքի, գարձոյց չըլի պատգամ,
Հակել անձին՝ նախ պիտէր,
Եւ երբ յորայս՝ զգուշութիւն
Չիկի երբեք օգտաբեր :»

ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ՀՈՒՆ
Որ Իրէ Գոթ Ընկերին
Ինչ անկի ի գոթ Երբեկին
Եւ որ լար այլը մալէ,
Եւ ի նախ անկի գոթ :

Սովատանջ յաճէր աղուէս
Յանապատս աստանդուկան,
Երազոտն հովտէ հովտ
Թափառէր լեռն զլեռնայն,
Ոչ գաղտնայ ի մարգարօտ
Ոչ յանդի խաչնք հովտայ,
Բացօթեայ չըլի չինջ :

Յայլ ցերեկ սոված քաղցած,
Եւ խորհուրդ ի միտ առնու
Խորհուրդ խոր յանձին վտանգ,
Եւ սովայ կեղծեաց մեռեալ
Ինդողնեաց լարել զմանգ,
Յիւր ի գէշ թէ մօտեցին
Վիշտիւր համակ թուշուն,
Եւ աշխատ զաւուր նպար
Որտացէ զվայրասուն :
Եւ ընդ հուպ անց ընդ այն չուն,
Վիտապատու կտես զանկեալ
Ի իր զուգոյն փոթ զասպարէս :
Եւ մանգող շունչն ի պարգել
Եւ գոցէր ի ձայն բեկեղեկ,
«Եւ որտալ զայս, ինքնին
Որտացայ զՖ կենսաբեկ :

ՈՉԻԱՐ ԵՒ ՀՈՒՆ
Օտան է վիշտ և Երգալիւս
Տեսնել ի Կիւրեաց,
Քան յանկեղծ պրախդեղ
Վերս առնուլ ի իշտալիւս :

«Ս»-ը կողմանէ՝ աւագակութեանց սոսկալ յաւաքագրութիւնը իւր ճշմարիտ պատճառացը կուտամբ, որոնք են կառավարութեան անտարբերութիւնը, գողացեալ շնորհաւոր «անյիշալի» շարքութիւնը, զանազան իբրեւ կանոնաւոր զինուոր գործաց բանակին մէջ ընդունուիլը, անոնց՝ շարժական գնդոց հրամանատար դրուիլը՝ որ ահագին անկարգութեան ձեռք կը դարձնեն, հարստահարութիւնները՝ որոց ենթակայ են քաղաքացիները նահանգաց մէջ, այնպիսի հարստահարութիւններ որ յաւաստութեան մէջ ձգելով զքաղաքացիները աւագակութեան ընդունուիլը, արտաքին տան, և այլն ։ Եւ այնքան երեսփոխանաց մէջ նիստին մէջ, երբոր վիճաբանութիւն կը ընթացիկ իրաւունքները աւագակութեան շնորհաւոր Գաղութիւնը ընդունաւ աւագակութեան շնորհաւոր ազատութեան վրայ, պատերազմի պաշտօնեան յայտնապէս ըսաւ. « Պարտաւոր, պէտք է որ սխալմբ, աւագակութեան կայանը լինի մէջ » ։ Ինչպէս խիստ ծանր է այս խօսքը, ի վերայ այլոր ամենայնի ոչ որ բացատրութիւն մը խնդրեց, թէ արդեօք պատերազմի պաշտօնեան ծերակուտին ժողովոյն դէմ կուզէ ամբաստանութիւն ընել, թէ ազգային երեսփոխանաց խոր հրաբանին դէմ » ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 22 Ապրիլ ։

Պոնիայէն հասած վերջի լուրերը խիստ յաջողակ են ։ Այստեղից գուրդերը օր ըստ օրէ կը յորժին, և շատերը կու գան իրենց հնազանդութիւնը մատուցանելու ընդհանուր հրամանատար վեմափայլ Լուսին փաշային ։ Ուստի երկրորդութիւն չկայ, թէ կատարեալ հաշտութիւն և հանգստութիւնը պիտի չունանայ հաստատուելու այս նահանգին մէջ ։ Այս օրերս ապստամբաց գլխաւորներէն բառասուն հոգի յսփ նորէն հասան ի Կոստանդնուպոլիս՝ բազմութիւն պահապան զօրաց ուղեկցութեամբ ։

Կայսերական հրովարտական

Արդարութեան ատենին անդամ Կոստանդնուպոլիս փաշան՝ վեղիւրութե ատոման ստացաւ ։ Եւ ատենին անդամ Եփեսոսէ Եփեսոսին՝ վերատեսու չանուանեցաւ ։ Դանուբեան նահանգաց ։ Սեփարդոսին թղթակցութեան գրատան անդամ Ստիֆ Կէֆէնտին ի խորին բարեկաւութե և բնութե ժողովոյն նախագահ եղաւ ։ Իւսթիւպի կառավարիչ Լուսին փաշան՝ Երզնէ կեանի ընդհանուր կուսակալ կարգեցաւ ։ Բոնիայի կառավարիչ Թոմաս փաշան՝ Իւսթիւպի ընդհանուր կառավարիչ անուանեցաւ ։ Սիրիայի Լաւրի փաշան՝ Սուսուրի կուսակալ կարգեցաւ ։ Զալէպի երեսփոխանին Լուսին փաշան՝ օգոստոս փառ Կայսեր Բափուճի պաշտ անուանեցաւ ։ Ստիփանութեան ժողովոյն անդամ Զալէպի Եփեսոսին՝ Սուսուրի կառավարիչ կարգեցաւ ։

Ի լեւրին ուրիշ ոչխար

- Ստանեցաւ գայլոյ ի ձեռս ։
- Ոչ բառացի ոչ ձիւ բառաւոր
- Ի հօտէն իւրմէ մօլար ։
- Եւ երբ գայլն որսական
- Երեսփոխան լեւալ յոյսարէն,
- Երբ աստ և անդ, թողեալ,
- Զօթեան զնա միայն ։
- Խոռճապից ի թիւի ոտից
- Օրծ ձեռացն յանագորոյն ։
- Երբ փախէր շանն ի ժանիս
- Որս եղաւ ի մին հովիտից ։
- Եւ ապա մայնաց ուժգին
- Քաղաքացի բարձեալ և ձիւ ։
- Ուժ հովիտ ակնմարտը
- Երբ եհաս և նախառեաց ։
- Իբր անիօս գայլոյ ի ձեռս
- Տանէր անպատասպար ։
- Եւ երբ շուն կալաւ զբեզ
- Զիմ ժամ մի չհանդուրժես ։
- « Թշնամեաց, ասէ ոչխար ։
- Ի նական է վերս գնել ։
- Եւ շունք են մեզ պահապան
- Օտնը իցեն վերջ այնց իսպառ » ։

Սուսուրի նախորդ կառավարիչ Սադիկ փաշան՝ Երզնէի ընդհանուր կուսակալ կարգեցաւ ։ Երզնէի նախորդ ընդհանուր կառավարիչ Զամի փաշան՝ նոյն պաշտօնի վրայ կը թափուէ ։ Ստիփանութեան (բոլորի) ժողովոյն անդամ Սուսուրի Կայիլի Եփեսոսին՝ Սուսուրի տեղակալ (գալմազա) անուանեցաւ ։

Եւ յայնի նահանգին ընդհանուր կուսակալ բարձրագոյն Զալէպի փաշան ամսոյն 15-ին հասաւ ի Կոստանդնուպոլիս և շոգեհաւան ելելով իւր պալատը իջաւ, որ Պոնիայի Երեսփոխան ծովեզերքը Վանի լիճի կողմէն է ։ Զեռեալ օրը Բարձրագոյն Սուսուր երթալով այցելու թիւն ըսաւ բարձրագոյն Սեփարդոսին, արտաքին գործոց տեսուչ վեմափայլ Լուսին փաշային և արդարութեան բարձրագոյն ատենին նախագահ վեմափայլ Ստիֆ փաշային ։ Որոնք անհաճական յարգանք և սիրով ընկալան զիշեալ բարձրագոյն կուսակալ ։

Կաղիւղ հասարակագիտութեան դեռ պահ զօրապետ Օրիքը ընկերութեամբ դեպի Կոստանդնուպոլիս պաշտօնատարաց, մնաք բարով ըսելու համար այցելութեան գնաց Սեփարդոսին, Լուսին փաշային, Ստիֆ փաշային, ընդհանուր գործապետ Սեփարդոսին և Լուսին փաշային, և մեծ ծովապետ Ստիֆ փաշային ։ Որոնք արժանաւոր յարգանք մեծարեցին Վաղիւղի երեսփոխանը ։ Օրապետ Օրիքը ամսոյն 15-ին Սեփարդոսին և Լուսին փաշային պատերազմական շոգեհաւով մեկնեցաւ Փարիզ վերադառնալու ։

Կոստանդնուպոլիս պաշտօնէին կըրտպահ Սեփարդոսին Եփեսոսին՝ քանի մը օր կայ, մեկնեցաւ Վաղիւղի և Ստիֆ փաշային երթալու ։ Այս պաշտօնատար Վաղիւղի Ստիֆ փաշային տիրող իշխանին և Ստիֆ փաշային իրար տիրող իշխանին կայսերական հրովարտական կրտսերի բարձրագոյն կառավարութեան վերաբերեալ քանի մը փոփոխութեանց վրայ ։ Որոց նստաւոր յիշեալ երկու իշխանութեանց բարեկեցութիւնը և հանգստութիւնը հաստատուն պահել է ։

Կոստանդնուպոլիս Եփեսոսին, որ կայսերական պաշտօնակալ էր Վաղիւղի և Ստիֆ փաշային մէջ իւր պաշտօնը արժանաւորութեամբ ըմբոցեցաւ ըլլալով, մօտ օրերս կըրտպետ ի Կոստանդնուպոլիս ։ Ստիֆ փաշան իշխանութեանց մէջ գտնուած Սուսուր գործն ալ արդէն սկսան մեկնիլ ։

Այս տարի խիստ բիւզ անձրեւ գալուն պատճառաւ, խմելու ջուրը այժմէն սկսաւ պակսիլ, ուստի մայրաքաղաքին բնակիչները մեծ տրտմութեան մէջ են այս դիպուածայն համար ։ Զարուստ և կարողութիւն ունեցող գերդաստանները սկսան գեղերը երթալ, սակայն ամէնը չեն կրնար այս բանը ընել ։ Պէտքատի ջրոյ աւագանները (պէնտերը) արդէն չորացած են ։ Կառավարութիւնը մարդասիրաբար հոգ կը տանի ճար մը գտնել այս դժբաղդութեան ։ Ուստի փութացաւ փորձառու անձինք յուղարկել այն կողմերը, որպէսզի ջանան ջրոյ ակունքներ գտնել և յիշեալ աւագանաց մէջ վաղցնել տան ջուրերը ։

Ստիֆ փաշայի օստաններէն, որպէսզի իւր բարեկեցութեան գործակալ և պաշտօնակալ իւր ատոման համար համարուէ 15-ին մինչև 10 թիւակալութեան նախընտրութեան համար ։ Այս պարտաւորութեան խիստ ծանր էր ։ քանզի ամէն մէկ թիւակալը տարին 5000 զէշ կարգէ ։ ուստի ըսել է որ իւրաքանչիւր պաշտօնակալ 30 հազարէն մինչև 50 հազար զէշ թիւակալութեան տարեկան թոշակ պիտի հատուցանէ ։ Կառավարութիւնը խնայողական օգտակար որոշում մը ընելով և պաշտօնատարաց ծախքը բիւջէն ուղղելով՝ այս պարտաւորութիւնը վերցուց, և իւրաքանչիւր պաշտօնատարին կամեցը թող տուաւ, որպէսզի որքան թիւակալ կուզէ և կրնայ այնքան միայն ունենայ ։

Եւ այս 24-ին արտաքին գործոց պաշտօնակալ վեմափայլ Լուսին փաշան Պոնիայի երթալ հանձնարեց ջուրերը մոնելու համար ։ Երթալին գործոց պաշտօնը մինչև Լուսին փաշային դառնալով, վեմափայլ Սուսուր Եփեսոսին պիտի վարէ ։ որ ինչպէս յայտնի է, Սեփարդոսին խորհրդական է ։ Սեփարդոսին Լուսին փաշան պատու ունեցաւ այսօր օգոստոսի փառ Կայսեր ներկայանալու, իւր խոնարհ յարգանքը մատուցանելու համար ։

Եւ ինչպէս շարժութեան երկու հրկիզութիւն պատահեցաւ մայրաքաղաքս ։ մէկը երեքշաբթի կէս օրէն ետեւ, ու ժամու մը մէջ երկու տուն այրեցան, որ Սուսուր գիւղանտան (քանչէլարիա) պատին կից էին ։ Իսկ միւս հրդեհը չորեքշաբթի կէսօրէն ետեւ պատահեցաւ Երզնէի գալմազ և մէկ ուկէս ժամու մէջ 11 տուն հրդեհ շարակ եղան ։ Այս հրկիզութիւնները կրնային մեծ փնտնել պատճառել, եթէ կառավարութեան մեծ ու պղծիկ գործակալաց կողմանէ հարկաւոր օգնութիւնները անմիջապէս չհասնէին ։

ԱՐՏԱՐԱՆ ԵՒ ՌԻՔ

ԱՐՏԱՐԱՆ ։ 1-17 Ապրիլ ։ Եւ ինչպէս շարժութեան Կոստանդնուպոլիս քաղաքացի տրտը փառաւոր հացիկերով մը ըրաւ տէրութեան պաշտօնէից (մինիսթր), ազգային պատգամաւորաց, և ուրիշ երեւելի գործակալաց, որոց ամենուն թիւը 2000 կը հասնէր ։ Այս հացիկերով մէջ ի կենդանութիւն քանի մը մեծատիրձան անձանց գինի խմուեալով, զանազան համառօտ ստեղծարարութիւններ եղաւ ։ Բաղադրագետ լրտը Ստիֆ փաշային Լուսին փաշային դեպի Կոստանդնուպոլիս միտար Եփեսոսին, և միւս տէրութեանց երեսփոխանաց կենդանութեան գինի խմելու առաջարկելով, ծախսահարութեամբ ընդունուեցաւ անոր ստեղծարարութիւնը ։ Ստիֆ փաշան սեղանակցաց այս բաղադրագետ լրտը յայտարարութեան պատասխանելով, շնորհակալ եղաւ, դեպի անոնց խմելու կողմանէ ։ Եւ ինչպէս թագուհւոյն պաշտօնէից մարդասիրութեան և անոնց բարեկեցութեան ընթացքին, և մասնաւորապէս իւր յասուկ շնորհակալութիւնը յայտնեց արտաքին գործոց պաշտօնակալ լրտ Սեփարդոսին, գովելով անոր աշխատանքը տալ շնորհ, գործունէութիւնը, և խորին տեղեկութիւնը իւր հայրենեաց գործոց վրայ ։ Եւ ինչպէս նախկինները երկար ծախսահարութեամբ իրենց հաճութիւնը յայտնեցին, և հաստատեցին այս խօսքերը ։ Յետ այսօրիկ քաղաքացի տրտը առաջարկեց գինի խմել ի կենդանութիւն լրտ Սեփարդոսին և ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն հետեւալ խօսքերը ըսելով ։

« Հաւատարմ, թէ Եւրոպայի աղէկ իմացաւ մեծամեծ ծառայութիւնները զոր ազնուական լրտը մատոյց հայրենեաց թէ պաշտօնէից ժողովոյն մէջ և թէ ազգային երեսփոխանաց խորհրդարանին մէջ ։ Կրնամ յաւելուլ թէ աղէկ իմացաւ նաեւ բոլոր աշխարհին ըսած բարիքը » ։

Եւ լրտ Սեփարդոսին շնորհակալ ըլլալով քաղաքացի տրտին, այսպէս խօսեցաւ ։

« Եւրոպայի եւ տէրութեան մը համար իւր մեծամեծ յաջողութիւնները, ընդունայն տեղը տէրութեան մը պիտի պարծենայ իւր ժողովրդեան խելացիութեան վրայ, իւր փառաւանկանց գործունէութեանը, տեղեկութեանց և հարստութեանց վրայ, եթէ օրէնքը հաստատուն չեն պահեր զնեքին ազատութիւնը, և ապահովութիւն չկայ ճարտարութեան արդիւնքը փայլելու ։ Եւ ինչպէս խախտանալութիւնը կամեցաւ որ մարդիկ երկու դաս բաժնուած ըլլան, այսինքն ոմանք հարուստ և ոմանք աղքատ ըլլան, հարուստները բարեկեցութեան աղքատաց՝ սակաւութիւն ըլլան, և աղքատները բարեկեցութեան տուած չեն որ այս կարգադրութիւնը փոխէ, ի վերայ այս անհայտնի մեր օրէնսդրաց կրկնաբարի այնպիսի օրէնք հաստատել որ աղքատները պաշտպանուին մեծատանց հարստահարութեանց դէմ, նմանապէս մեծատուները պաշտպանուին աղքատաց բռնութեանց դէմ ։ (Օրհնագիր-Երզնէ) ։ Եւ ինչպէս խորհրդանոցը ընդարձակապէս և յաջողութեամբ ի գործ դրաւ այս պաշտօնը, Երզնէի ինչ հետեւեցաւ ։

« Երբոր տեսանք Եւրոպայի բոլոր ազգերը զանազան անկարգութեանց մէջ ինկած, ճարտարութիւնը ի կախ մնացած, փառաւանկանութիւնը խախտուած, քաղաքական և կառավարական հաստատութիւնները կործանեալ, երբոր տեսանք գաղտնիք և գեղերը, ուր սովորաբար խաղաղատէր երկրագործները միայն կը քայլէին, զորաց բանակին ոտից կոխան եղած, երբոր այս դաշտերը կարմրեցած տեսանք վնասորաց արիւնով, զորոնք

քաղաքական պատերազմը ստանալուց ետք . այս բոլոր ցաւալի կուռց ժամանակը՝ Նիգղիոյ ժողովուրդը չգտարեցաւ երբեք հանգստութեան , բարեկարգութեան և օրինաց հնազանդութեան օրինակ մը տարու . Միս ընթացքը , որչափ ատեն որ ժամանակակից պատմութիւնը պիտի տեսէ , բոլոր աշխարհքիս օրանչոցման առիթ պիտի ըլլայ : (Օսմականութիւնը) :

Համաշխարհական ցոյցին համար եկած՝ օտար տէրութեանց գործակալները պատիւ ունեցան բարձրադասութիւն լրացրած իշխանին ներկայանալու Պուրէնկէմի արքայական պալատը . և այս առթիւ Վաղարշայ հասարակապետութեան գործակալը՝ յուշուն միւս բոլոր գործակալաց պատուական և համոռօտ ատենադատութիւն մը ըրաւ . որուն խիստ բողոքութեամբ և գողղիւրէն լեզուաւ պատասխանեց լրացրած իշխանը :

Համաշխարհական ցոյցը մայիսի 1ին պիտի բացուի անպատճառ . և Նիգղիոյ թագուհին անձամբ ներկայ պիտի գտնուի այս հանդիսութեան :

Օսմականութիւնը օրագիրը՝ իւր թերթին մէջ որ 'ի 5-17 ապրիլ , կը հրատարակէ թէ՛ Նոր ֆուրի դուքսը՝ որ Նիգղիոյ ընթերցանող հոռոտ կաններէն մէկն էր , մօտ օրերս բողոքական կրօնը ընդունեցաւ :

ԼՈՒՏՈՒՆ . 15-27 Ապրիլ : Լորենի նոր դէպք մը չկայ , հանգստութիւնը կը շարունակուի միշտ : Տուպլինի մէջ Հոռոտեան անները հրատարակական մեծ ժողով մը ըրին . որուն բաղձաթիւ ունէր իրեր ներկայ էին : Աստիկ տտենադատութիւնը ներկայ և կենդանական խնդրոյն դէմ . սակայն հասարակաց բարեկարգութիւնը չմըղովեցաւ :

ԳԱՅՆԻԱ . Փարիզ , 14-26 Ապրիլ : Նոր պաշտօնէից ժողովը չկրցաւ ամենին վստահութիւն մը ազդել ազգային երեսփոխանաց խորհրդարանին . որուն մէջ առաջարկուեցաւ , որպէսզի անվստահութեան և դժգոհութեան քուէարկութիւն մը ըլլայ պաշտօնէից դէմ : Թէպէտեւ այս առաջարկութիւնը չընդունուեցաւ , միւրայ այս ամենայնի յայտնի և ամենուն թէ հարկաւոր եղած միտք թիւնը և համաձայնութիւնը չկայ ազգային խորհրդարանին և պաշտօնէից ժողովոյն մէջ : Միս ետքինը բացայայտ կերպիւ բողոքովն անձնանուէր է Նարոյն Պոտարութիւն անձնական օգտիցը , և հասարակապետական կառավարութեան դէմ : Աւստի այս պաշտօնէից ժողովոյն կազմութիւնը լուրերուն պէս , կրօն Սիէլ օրագիրը , շատ ընկերակցութեանց մէջ պաշտօնէից աղէկալէ Էլիէն ու նուն սուին անոր . ակնարկելով այժման արտաքին գործոց պաշտօնէի մօտիւ Պարոյն խօսքին , որ առաջի անգամը պաշտօնէից եղած ժամանակը ազգային խորհրդարանին մէջ ատենադատելով ըսաւ թէ , փետրվարի յեղափոխութիւնը աղէտալի դէպք մըն է :

Կերէի թէ արտաքին գործոց պաշտօնէան՝ քաղաքական ծանր դժուարութեանց մէջ սկսաւ իւր պաշտօնը . բանդի կը հաստատեն թէ Սիէլին Նիւտոնիոյ կառավարութիւնը քիչ մը սատուիկ ծանուցաբեր յուզարկած է Վաղարշ տէրութեան՝ որուն կը հարցնեն թէ մինչև երբ գաղղիական զօրքը Հոռոտի մէջ պիտի մնան :

Հասարակապետութեան նախագահին ընտրութեան ժամանակը բանի որ կը մօտիկնայ , քաղաքական անձինքը և օրագիրները ևս առաւել եւս անդհամբ կը գրադրեն այս ծանր խնդրոյն վրայօր : Ինքեանիս կերէի թէ՛ այժման զանազան կուսակցութիւնները երկու բանակի մէջ պիտի ամբողջուին 1852ին , որոնք են հասարակապետական կուսակցութիւնը և պահպանողական կուսակցութիւնը : Միս վերջինը զԼաբուէն Պոնա բարթը պիտի առաջարկէ վերստին ընտրութեան , իսկ հասարակապետական կուսակցութիւնը այժմէն կառավարէ զՎալենտինա զօրապետը . որուն ընտրութիւնը կը պաշտպանեն Սիէլ , և ուրիշ երեւելի օրագիրներ :

Սօսիւ տը Լամարթին , որ ընկերութեամբ մօտիւ տը Լալէրնիէն Սիէլ ըստած օրագրին վերատեսչութիւնը և խմբագրութիւնը վրան առաւ , մօտ օրերս նոյն օրագրին մէջ իմացուց հասարակութեանը՝ իւր հետեւելու քաղաքական խմբագրը : (Ելոյնի է որ մօտիւ տը Լամարթին

չափաւորեալ հասարակապետական է . ուստի հասարակապետական կառավարութիւնը և ընդհանուր քուէարկութիւնը (սիւֆրաժ ինիցիատիւ) պիտի պաշտպանէ , մայիսի 31ին հաստատուած անդմեալ քուէարկութեան (սիւֆրաժ ինիցիատիւ) օրէնքը ջնջել տալու պիտի աշխատի , և օրինաւոր կերպիւ սահմանադրութեան վերստին քննութիւնը յառաջ տանելու պիտի ջանայ :

ԲՈՐԹՈՒԿԱԼ . 10 Ապրիլ ըստ նոր տուձարի : Սալտանհա դըսին առաջնորդութիւնը ապստամբութիւն մը ծագեցաւ այս տէրութեան մէջ : Միս ապստամբութեան նպատակը ուրիշ բան չէ , բայց միայն թոմար կոմսին նախագահութեամբ եղած պաշտօնէից ժողովը լուծանել և ուրիշ կառավարութիւն մը հաստատել : Սիւրայ այս ամենայնի կերէի թէ (Թագուհին միտք չուի իւր պաշտօնէն զրկել վիճամար կոմսը , հետեւաբար քաղաքական պատերազմը պիտի սկսի : Եւ այժմ ապստամբութիւնը յառաջ երթալու վրայ է . որուն մասնակից է կանոնաւոր զօրաց մէկ մեծ մասը : Սանթարէմ , Չինթար և ուրիշ բանի մը քաղաքները ապստամբաց ձեռքն է : Ինչպիսիք բնակիչները յօժարամտութիւն չեն ցուցնել կառավարութեան նպատամատուց ըլլալ աղբւր տամբները զսկսելու համար : Նիգղիոյ նաւատորմի միջոց յիշեալ մայրաքաղաքը կը գտնուի . բայց այս գործոյն մէջ չէզոք պիտի մնայ կրօնէն : Թագաւորը , (այսինքն թագուհին այս) որ թագաւորի պատուանուն ունի , և Թերեբայի դուքսը 13 հազար զօրքով Սանթարէմի վրայ կը յառաջանան . սակայն հասարակօրէն չյուսացուի որ կարող ըլլան յաղթութիւն մը ընելու . քանզի ապստամբութեան կուսակցները զօրաւոր և բազմաթիւ կերէին : Եւ համար թագուհին հրամանաւոր ազգային խորհրդանոցը գոցուեցաւ մինչև 'ի 2 յունիսի ըստ նոր տուձարի :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԼՈՒՐԷ

Զիւռնիա , 27 Ապրիլ :

Կոտանդնու պօրտեցի Կիւմլիէն յարգոյ խաչատուր աղան , որ քանի մը տարի Փարիզ վաճառականութեան դպրոցը մնալով իւր ուսմանը այնտեղ կատարած և օրինաւոր վկայական առած է , ամսոյ 18ին գաղղիական շրջանաւոր Փարիզէն հասաւ , և նոյն օրը շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը Կոտանդնու պօրտէր թիւրքաւ :

Միս առթիւ ուրտիս սրտիւ խնայանք թէ Փարիզ գտնուող հայկազուն ուսանողները բարենախանձ ոգով կաշխատին և օրըստօրէ կը յառաջանին իրենց զանազան ուսմանը մէջ :

Թագութեան կը գրեն թէ , մարտի 18ին ահա գին հրկիզութիւն մը պատահելով յիշեալ քաղաքին շուկան , ու թը ժամու մէջ 700ի չափ զանազան խանութներ և քանի մը աներ հրոյ ծարակ ըրաւ , և կը հաստատուն թէ այս հրդեհէն յառաջ եկած վնասը մէկուկէս միլիոն զէն կը հասնի :

Յաւալի սրտիւ կիմանամք թէ , յիշեալ քաղաքը Հայոց ազգին մէջ ժամանակէ մը 'ի վեր պատահած խռովութիւնը կը շարունակուի միշտ : Միս դժբաղդ երկրպագութեան պատճառը ազգային դրամաց գործածութեան հաշուեքննութիւնն է . որուն 5-6 տարուան համարը կը խնդրէ ժողովըրդեան մէկ մասը , անշուշտ 'ի համագործ երեւելեաց ոմանց գրգռեալ : Միս դատը քանի մը անգամ 'ի թագաւոր և 'ի Սըլալ քաղաքական կառավարութեանց առջև տեսնուելէն ետեւ , տարաբաղդաբար տակաւին վախճան մը չէ ընդունել :

Սուրբ Երուսաղէմ գաղղ Հայ ուխտաւորները ամսոյ 16ին ողջամբ վերադարձան , և ամենքն ալ կատարեալ գոհունակութիւննին և շնորհակալութիւննին կը յայտնեն՝ արժանայարգ միաբանութեան կողմէն իրենց եղած հիւրասիրութիւնը և հայրական խնամքը համար : Սուրբ Օստիկ երկրորդ օրը , ըստ սովորութեան խիստ փառաւոր թափօր եղեր է . որուն ներկայ գտնուելը են համագործ ուխտաւորներէն 'ի զատ , օտարազգի երեւելի անձինք և տիկնայք : Կը հաստատուն թէ այս տարի բոլոր ուխտաւորաց թիւը 2000ի միայն կը հասնի . որ անցեալ տարուանէն սակաւաթիւն է :

Վէրսանդիայէն կը գրեն թէ , բարձրապա

տիւ Վալաս փաշային առաջին թարգման փոխ վալ Նուպար պէյը , Նորին Բարձրութեան հրամանաւր Ենտոն գաղեր է Վաղարշ ճանապարհաւ հաւ՝ համաշխարհական արհեստից ընդհանուր ցոյցին ներկայ գտնուելու համար :

Փարիզէն մեր թղթակցին մէկը կը գրէ թէ , Վալիֆոռնիայէն եկած ձորածն ոսկի մեծ քանակութիւն մը վիճակահանութեան (փիւնգօ) դրուած է . որուն տոմսակաց թիւը եօթը միլիոն է . և արդէն չորս միլիոնը ծախուել է : Իւրաքանչիւր տոմսակին գինը մէկ ֆրանք է , և շատերը ցանկալով իրենց բաղդը փորձել , յօժարամիտ քանի մը տոմսակ կառնուն : Բայց հետաքրքրականը այն է որ , Փարիզէն մէջ Վիգղիայցիին մէկը երազը տեսեր է թէ 2564,701 թիւ նշանակուած տոմսակը պիտի շահի , հետեւաբար այս միակ տոմսակին համար , որ արդէն ծախուած է , կառավարիէ 500 ֆրանք տալու :

Սանիտայէն կը գրեն թէ՛ ապրիլի 8ին՝ այսինքն Օստիկ առաջին օրը հրկիզութիւն պատահեցաւ Վաղարշ Նիգղիոյ Վիկերութեան գինեկաճառի նորաչէն խանութը (գոլթուք) , յոյն երիտասարդի մը փամփուշտ (թրագա) նետելով : Որուն բոցըրէն անմիջապէս կրակ առաւ չոր տերեւներով և չոր ստեղծով շնուած հովանոցը (չարտաք) , ու շուտով սկսաւ բորբոքել սատակապէս : Բայց ազգաւոր Հայերը մեծ եռանդեամբ խօսին ոգնութեան հոսնելով կրակը մարեցին . ուստի յիշեալ խանութին միայն հովանոցը պրոյցու , սուանց մեծ ֆետա մը պատճառելու :

Երկու շաբթի իրիկուան դէմ՝ մարդասպանութիւն մը պատահեցաւ պարտիզի մը մէջ , ուր քանի մը տաճիկ երիտասարդներ ուսել խմելու երթալով , մէջքնին կուլ մը կը զոհուին , որոցմէ մէկը դանակը հանելով իւր ընկերը կը սպաննէ : Կառավարութիւնը հարկաւոր միջոցները 'ի գործ դնելով՝ մարդասպանը ձեռք ձգեց խօսնի :

Ի տեղեկութիւն մեր միջոցաւ Բաղձալիսին ստորագրուող , արժան կը համարուի ծանուցանել թէ տակաւին յիշեալ պատուական թերթին առաջապայ տարւոյս ամիսները՝ յունիսին սկսեալ չընկալար : Չեմք գիտեղիք մեկնութիւն տալ այս երկար յապաղմանը . բայց անտարակոյս իւր օրինաւոր պատճառը պիտի ունենայ :

ԱՌՏՔՐԱՆԻ ԼՈՒՐԷ

Զիւռնիա , 27 Ապրիլ :

Կատարեալ հանդարտութեան մէջ կը գտնուի քաղաքիս առեւտուրը . և գիտաւոր վաճառքներէն միայն փառանոր կուգուի : Միս ապրանքին Նիգղիոյ տեսակը 68-68½ զէն է կենդինարը . իսկ թրեւտի տեսակը 88-90 զէն : Վիկեր շուկայի և 90 զէն չէքին դժուարաւաճաւ է . այս օրը քանքէն 300 կողով կը գտնուի առայժմ քաղաքիս մէջ : Նիգղիոյ գինը վերստին իջաւ և հաղիւ թէ 12-12½ զէն : Կը խմելու օխան : Բամբակին աւանդը տուող չկայ , Յորենին գինը՝ 17-20½ զէն է քիլէն , Տորենը 210-215 զէն կենդինարը դը ժուարաւ կը ձախուի : Նիգղիոյ և Օլիցեդիի բամբակեղէն ձեռագործները ըստ մեծի մասին հանգարտութեան մէջ են :

Ինչպէս Դրամաթիոնիսին :

Ենտոն	110½ — 111½ հինգնոցով
Սարսիկա	178-179
Թրեւտ	330-332

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Սիէլ Գինեանձի խան իւր փրշը յօժար խմելու ձախուի : Միս խանը , որ փայտալէն է , քարէն 8-9 հազար զոռաւ էլ խմելու ունի , և միւր է . այսինքն գիտի վարձք լիճարէր :

Սիէլ ճանապարհ փրշիկիւնն ուղղելու՝ Արաւոյ գրադարներէն կը խոստանալ :

Հրատարակել և տեղ լրագրոյս .
Ղալիա Ղ . Պալապարեան :